

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.410.5.7.2025

Pani

Teresa Piątek

Środowiskowy Dom Samopomocy
w Rzeszowie

ul. Ofiar Katynia 1
35-209 Rzeszów

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/032 Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi pomocy w formie
środowiskowych domów samopomocy

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
ul. Filtrowa 57, 02-056 Warszawa
tel. 48224445687, kps@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Środowiskowy Dom Samopomocy w Rzeszowie ul. Ofiar Katynia 2, 35-209 Rzeszów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Teresa Piątek, dyrektor Środowiskowego Domu Samopomocy w Rzeszowie od 1 stycznia 2014 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na bieżące prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy. 2. Świadczenie usług i zapewnienie standardu w ramach środowiskowych domów samopomocy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022-2024 z wykorzystaniem dowodów i informacji sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny
Kontrolerzy	1. Hubert Dołęgowski, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/47/2025 z 21 sierpnia 2025 r. 2. Sylwia Płuszevska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KPS/53/2025 z 18 września 2025 r.

(akta kontroli str. 1-4)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie wykorzystanie w latach 2022-2024 dotacji celowych przeznaczonych na bieżące prowadzenie Środowiskowego Domu Samopomocy w Rzeszowie³, jak również świadczenie usług osobom z zaburzeniami psychicznymi.

Uzasadnienie oceny ogólnej

W okresie objętym kontrolą ŚDS prawidłowo wykorzystał środki w łącznej wysokości 8658,1 tys. zł, otrzymane w ramach dotacji celowej z budżetu państwa na pokrycie wydatków bieżących. Liczba uczestników deklarowana w miesięcznych sprawozdaniach do Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie, była każdorazowo zgodna ze stanem faktycznym.

Dom posiadał pełną dokumentację określającą jego funkcjonowanie oraz spełniał standardy wynikające z § 18 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy⁴, m.in. w zakresie: miejsca położenia budynków, powierzchni użytkowej przypadającej na jednego uczestnika, wyznaczenia pomieszczeń niezbędnych do prowadzenia zajęć czy wyposażenia w meble i odpowiedni sprzęt. Prowadzono wymaganą dokumentację zbiorczą oraz indywidualną zapewniając jej zgodność z rozporządzeniem w sprawie ŚDS. Uczestnikom zapewniono dostęp do zajęć indywidualnych i grupowych, wynikających z indywidualnych planów postępowania wspierająco-aktywizujących⁵. Umożliwiono im także spożywanie codziennie gorącego posiłku oraz zapewniono usługi transportowe. Spełniono także wymogi w zakresie wskaźnika zatrudnienia pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego⁶ i częstotliwości ich spotkań, wymaganego wykształcenia oraz stażu pracy. Pracownikom zapewniono możliwość uczestnictwa w niezbędnych szkoleniach, z zachowaniem ich cykliczności.

W toku kontroli stwierdzono jednak brak informacji na temat rozkładu pomieszczeń w jednym z dwóch budynków ŚDS, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy, co było niezgodne z art. 6 pkt 1 ppkt c ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnieniu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami⁷.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: ŚDS lub dom.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 249, dalej: rozporządzenie w sprawie ŚDS.

⁵ Dalej: IPPWA lub plan.

⁶ Dalej: ZWA lub zespół.

⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 1411, ze zm., dalej: ustawa o zapewnieniu dostępności.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁸ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na bieżące prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy

ŚDS utworzono na mocy Uchwały Rady Miasta Rzeszowa z dnia 27 sierpnia 2013 r.⁹ Zgodnie z tą uchwałą ŚDS rozpoczął działalność od 1 stycznia 2014 r. jako odrębna jednostka organizacyjna pomocy społecznej, obejmująca swoją działalnością teren Miasta Rzeszowa. W ten sposób jednostka przejęła zadania wykonywane dotychczas przez dwa domy, z których jeden funkcjonował jako komórka organizacyjna Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Rzeszowie, a drugi jako komórka organizacyjna Domu Pomocy Społecznej dla dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie w Rzeszowie.

(akta kontroli str. 7-16)

W latach objętych kontrolą siedzibą domu była część budynku Zespołu Szkół nr 1 przy ul. Ofiar Katynia 1 w Rzeszowie, stanowiącego własność Miasta Rzeszów. ŚDS miał również filię mieszczącą się przy ul. Powstańców Styczniowych 37 w Rzeszowie, w części budynku użyczonej na podstawie umowy zawartej z Domem Pomocy Społecznej im. Józefy Jaklińskiej w Rzeszowie. Począwszy od momentu utworzenia ŚDS przeznaczono go dla osób przewlekłe psychicznie chorych (typ A) oraz osób z niepełnosprawnością intelektualną (typ B). Na mocy uchwały nr XXI/468/2019 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 19 listopada 2019 r. zmieniającej uchwałę w sprawie ŚDS¹⁰, wprowadzono dodatkowy typ domu dla osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi (typ D). Utworzenie ŚDS funkcjonującego w dwóch filiach pozwoliło na przestrzeni lat zwiększyć liczbę uczestników oraz pracowników bezpośrednio pracujących z uczestnikami, przy zachowaniu minimalnej liczby pracowników obsługi.

(akta kontroli str. 14-26, 1509-1516)

1.1. W latach 2022-2024 dom otrzymywał dotacje celowe na bieżące prowadzenie działalności, przekazane przez Wojewodę Podkarpackiego, w wysokości odpowiednio: 2334,0 tys. zł (wydatkowano: 2333,6 tys. zł), 3112,4 tys. zł (wydatkowano: 3103,4 tys. zł) oraz 3230,3 tys. zł (wydatkowano: 3221,1 tys. zł). W latach objętych kontrolą ŚDS nie otrzymywał dotacji celowych na zadania inwestycyjne.

(akta kontroli str. 153-195, 246-352, 496-509, 585-594, 1993-2016, 2023-2125)

Liczba uczestników ŚDS zadeklarowana w 12 losowo wybranych miesięcznych sprawozdaniach¹¹ przesyłanych za pośrednictwem Centralnej Aplikacji

⁸ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁹ Uchwała nr LVII/1085/2013 Rady Miasta Rzeszowa z dnia 27 sierpnia 2013 r. w sprawie utworzenia Środowiskowego Domu Samopomocy w Rzeszowie i nadania Statutu; dalej: uchwała w sprawie ŚDS.

¹⁰ Dalej: zmiana uchwały w sprawie ŚDS.

¹¹ Badaniem objęto miesiące: luty, kwiecień, lipiec i październik z lat 2022-2024.

Statystycznej¹² do Wojewody Podkarpackiego odpowiadała faktycznej liczbie uczestników. Sprawozdania te przygotowano prawidłowo i zgodnie ze stanem faktycznym, a wykazane dane odpowiadały zarówno ewidencji zbiorczej, jak i listom obecności uczestników.

(akta kontroli str. 95-112, 119-144, 1578-1768)

1.2. W latach objętych kontrolą ŚDS nie prowadził postępowań o udzielenie zamówień publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych¹³. Niemniej na mocy porozumienia z dnia 19 stycznia 2021 r. zawartego pomiędzy ŚDS a Urzędem Miasta Rzeszowa¹⁴, powierzającym Urzędowi wykonywanie pomocniczych działań zakupowych związanych z przeprowadzaniem postępowań o udzielenie klasycznych zamówień publicznych, dyrektor ŚDS zawarła 17 października 2023 r. umowę na dostawę nowego dziewięćosobowego samochodu typu mikrobus, przystosowanego do przewozu osób z niepełnosprawnościami o wartości 218,8 tys. zł. Wyboru wykonawcy dokonano w wyniku prowadzonego przez Urząd Miasta postępowania o udzielenie zamówienia publicznego pn. „Zakup samochodu typu mikrobus przystosowanego do przewozu osób z niepełnosprawnościami dla Środowiskowego Domu Samopomocy w Rzeszowie”¹⁵. W wyniku realizacji tej umowy osiągnięto cel projektu, jakim była likwidacja barier komunikacyjnych ŚDS.

W okresie objętym kontrolą dla zamówień niepodlegających pzp w ŚDS obowiązywał regulamin udzielania zamówień publicznych, których wartość nie przekracza wyrażonej w złotych polskich równowartości kwoty 30 000 euro¹⁶ oraz regulamin udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej 130,0 tys. zł¹⁷.

(akta kontroli str. 196-243, 929-936, 955-956, 1369-1375, 1780-1890)

1.3. W latach objętych kontrolą dom nie świadczył usług całodobowych, ponieważ był dziennym ośrodkiem wsparcia¹⁸. Na podstawie dokumentacji 15 uczestników objętych badaniem nie stwierdzono, aby ŚDS ustalał bądź pobierał opłaty za świadczone usługi w ramach dziennego pobytu uczestników.

(akta kontroli str. 7-26, 2017-2022)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK ocenia pozytywnie wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na bieżące prowadzenie ŚDS. Z uwagi na fakt, że ŚDS jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej dziennego pobytu, uczestnicy bezpłatnie korzystali

¹² Dalej: CAS.

¹³ Dz. U. z 2024 r. poz. 1320, ze zm., dalej: pzp.

¹⁴ Dalej: Urząd Miasta.

¹⁵ Nr postępowania: ZP-A.271.154.2023.

¹⁶ Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 5/2019 Dyrektora Środowiskowego Domu Samopomocy w Rzeszowie z dnia 16 września 2019 r. w sprawie realizacji wydatków o wartości szacunkowej nieprzekraczającej wyrażonej w złotych równowartości 30 000 euro.

¹⁷ Załącznik do Zarządzenia nr 16/2024 Dyrektora Środowiskowego Domu Samopomocy w Rzeszowie z dnia 13 marca 2024 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu udzielania zamówień publicznych o wartości nieprzekraczającej 130,0 tys. zł.

¹⁸ § 2 ust. 1 uchwały w sprawie ŚDS.

z oferowanych im usług. W miesięcznych sprawozdaniach kierowanych do Wojewody Podkarpackiego dom przekazywał rzetelne informacje dotyczące liczby uczestników, a otrzymane dotacje celowe wydatkowano zgodnie z ich przeznaczeniem na bieżące prowadzenie ŚDS.

OBSZAR 2. Świadczenie usług i zapewnienie standardu w ramach środowiskowych domów samopomocy.

Opis stanu faktycznego **2.1.** W latach 2022-2024 ŚDS działał jako dom typu A (osoby przewlekłe psychicznie chorych), B (osoby z niepełnosprawnością intelektualną) oraz D (osoby ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi), dla osób powyżej 18 roku życia. Wsparcie dla osób z zaburzeniami psychicznymi świadczone w formie dziennej, od poniedziałku do piątku, w godzinach 7:30 – 15:30, w tym co najmniej przez sześć godzin dziennie prowadzono zajęcia z uczestnikami.

(akta kontroli str. 17-26)

W latach 2022-2024 ŚDS regularnie zamykano w okresie przypadającym na przełom lipca i sierpnia¹⁹ i nie dłużej niż na 10 dni roboczych w roku. Zamknięcie następowało po wcześniejszym zasięgnięciu opinii uczestników lub ich opiekunów prawnych. O zamknięciu domu z dwutygodniowym wyprzedzeniem informowano Wydział Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego, a także Urząd Miasta.

(akta kontroli str. 113-118, 2156-2160)

W latach objętych kontrolą dom działał na podstawie statutu oraz opracowanych przez dyrektora ŚDS regulaminu organizacyjnego, programu działalności każdego z trzech typów domów i planów pracy domu – opracowanych na każdy rok. Dokumenty opracowane przez dyrektora ŚDS były każdorazowo uzgadniane z Wojewodą Podkarpackim oraz zatwierdzane przez Prezydenta Miasta Rzeszowa.

(akta kontroli str. 7-94)

W latach 2022-2024 liczba miejsc statutowych ŚDS wynosiła 95, w tym 45 dla osób ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi. Natomiast liczba uczestników, dla których wydano decyzje administracyjne kierujące do domu wynosiła odpowiednio: na początek i na koniec 2022 r. - 81 i 90 osób; na początek i na koniec 2023 r. - 91 i 93 osoby; a na początek i na koniec 2024 r. - 94 osoby. Najmłodszy z uczestników miał 21 lat, a najstarszy 74 lata. Średnia wieku uczestników wynosiła 48 lat.

W 2022 r. z uwagi na zmianę ośrodka wsparcia, niedostosowanie się do regulaminu organizacyjnego oraz stan zdrowia z usług ŚDS zrezygnowały cztery osoby; w 2023 r. ze względu na stan zdrowia zrezygnowało sześć osób, a w 2024 r. ze względu na zmianę ośrodka wsparcia oraz stan zdrowia zrezygnowały trzy osoby.

(akta kontroli str. 241, 153-195)

¹⁹ Dom zamykano w dniach: 25 lipca – 5 sierpnia 2022 r. (10 dni roboczych), 24 lipca – 4 sierpnia 2023 r. (10 dni roboczych) oraz 29 lipca – 9 sierpnia 2024 r. (10 dni roboczych).

W latach 2022-2024 nie wystąpiły sytuacje, w których osoba mająca decyzję administracyjną kierującą do ŚDS nie została do niego przyjęta. Jednocześnie dom nie prowadził listy osób z zaburzeniami psychicznymi oczekującymi na przyjęcie do ŚDS. Dyrektor ŚDS wyjaśniła, że każda osoba z zaburzeniami psychicznymi, mająca ważną decyzję administracyjną kierującą do domu, była przyjmowana. Decyzje administracyjne kierujące do ŚDS wydawano przez organ prowadzący na bieżąco, więc w latach 2022-2024 nie było sytuacji, aby osoba ubiegająca się o skierowanie do ŚDS otrzymała odmowną decyzję administracyjną.

(akta kontroli str. 2156-2160)

Na podstawie dokumentacji 15 uczestników domu objętych badaniem ustalono, że wszystkie te osoby miały wydane decyzje administracyjne kierujące do ŚDS, a ich przyjęcia odbywały się według rozstrzygnięć zawartych w tych decyzjach.

(akta kontroli str. 2017-2022)

W Rzeszowie funkcjonowały dwa warsztaty terapii zajęciowej²⁰, które dokonując w latach 2022-2024 kompleksowych ocen realizacji indywidualnych programów rehabilitacji, nie wskazały uczestników, wobec których zasadne było skierowanie do ŚDS.

(akta kontroli str. 2138, 2142-2143)

2.2. Według stanu na 2 i 3 października 2025 r. oba budynki ŚDS były usytuowane w miejscu zapewniającym bezpieczeństwo i spokój uczestników domu, oddalonym od centrum miasta, a teren wokół budynków był ogrodzony.

Obiekty były wyposażone w udogodnienia umożliwiające funkcjonowanie osobom z niepełnosprawnościami, tj. podjazdy oraz windę. W jednym z dwóch budynków ŚDS nie zapewniono jednak informacji na temat rozkładu pomieszczeń co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy, co opisano w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Łączna powierzchnia użytkowa budynków wynosiła 1334,74 m², w tym 520 m² budynku położonego przy ul. Powstańców Styczniowych 37 oraz 814,77 m² położonego przy ul. Ofiar Katynia 1, co według stanu na 31 grudnia 2024 r. stanowiło odpowiednio 14,86 m² oraz 13,81 m² powierzchni użytkowej na jednego uczestnika.

Budynki ŚDS wyposażono w meble i sprzęty niezbędne do prowadzenia w nich zajęć, w tym: sale ogólne umożliwiające spotykanie się uczestników i ich rodzin; pomieszczenia wielofunkcyjne do prowadzenia działalności wspierającej, aktywizującej i rehabilitacyjnej; pokoje wyciszeń stanowiące odrębne pomieszczenia; pokoje do indywidualnego poradnictwa psychologicznego – stanowiące odrębne pomieszczenia, pomieszczenia administracyjne; wydzielone pomieszczenia kuchenne; jadalnie; łazienki wyposażone w natrysk oraz wanny; osobne toalety dla kobiet i mężczyzn, a także toalety dla personelu; pokoje socjalne oraz magazyny.

ŚDS wyposażono również w sprzęt odpowiedni do realizacji zadań wspierająco-aktywizujących, tj.: sprzęt do treningu samoobsługi i zaradności życiowej,

²⁰ Warsztat Terapii Zajęciowej CARITAS Diecezji Rzeszowskiej oraz Warsztat Terapii Zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Rzeszowie

obejmujący m.in.: pralki automatyczne, żelazka, deski do prasowania, suszarki do włosów, zmywarki do naczyń, kuchenki mikrofalowe, czajniki, wiertarki, wyrzynarki, piły, szlifierki, piec do wypalania ceramiki, walcarki do gliny, maszyny do szycia; sprzęt sportowo-rekreacyjny, w tym: rowery stacjonarne, orbitreki, stepery, atlasy, bieżnie elektryczne, kijki do nordic walking, piłki; a także projektory, sprzęt: nagłaśniający, komputerowy i muzyczny.

(akta kontroli str. 153-195, 244, 961-965, 1509-1515, 2144-2148)

2.3. Według stanu na koniec każdego roku objętego kontrolą zatrudniano 27 osób, w tym jedną osobę w wymiarze 1/2 etatu oraz jedną osobę w 2024 r. w wymiarze 3/4 etatu. Pozostałe osoby pracowały w pełnym wymiarze czasu pracy.

Osoby te zatrudniano na następujących stanowiskach: opiekun²¹, opiekun/pielęgniarka²², terapeuta²³, terapeuta zajęciowy²⁴, instruktor terapii zajęciowej²⁵, technik fizjoterapii²⁶, fizjoterapeuta²⁷, psycholog²⁸, inspektor ds. kadr i płac²⁹, główny księgowy³⁰, zastępca dyrektora³¹, dyrektor³². Stanowisko zastępcy dyrektora wprowadzono na mocy zamiany uchwały w sprawie ŚDS. Zmiany organizacyjne placówki uzasadniono rozbudową infrastruktury ŚDS oraz objęciem pomocą osób ze spektrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Dyrektor ŚDS miała wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, a także studia podyplomowe z organizacji pomocy społecznej oraz wymagane doświadczenie zawodowe wynikające z zatrudnienia w poprzednim ŚDS, z którego utworzono dom. Pozostali pracownicy, w zależności od zajmowanego stanowiska, mieli wykształcenie wyższe na kierunku, m.in.: psychologii, fizjoterapii, pedagogiki czy socjologii, bądź średnie zawodowe z ukończonym kursem, np. opiekuna osób starszych i niepełnosprawnych, a także legitymowały się co najmniej trzymiesięcznym doświadczeniem zawodowym w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi.

(akta kontroli str. 14-16, 153-195, 1330-1368)

W skład ZWA wchodził pracownicy zatrudnieni na stanowisku: dyrektora, zastępcy dyrektora, psychologa, fizjoterapeuty, technika fizjoterapii, instruktora terapii zajęciowej, terapeuty zajęciowego, terapeuty, opiekuna/pielęgniarki oraz opiekuna. Zebrania te odbywały się nie rzadziej niż raz na sześć miesięcy. W 2022 r. oraz 2024 r. zorganizowano odpowiednio po 22 zebrania, a w 2023 r. – 18 zebrań. Podczas spotkań omawiano m.in. funkcjonowanie, potrzeby i możliwości uczestników, opracowywano i ustalano termin realizacji IPPWA,

²¹ Dziewięć osób w 2022 r., sześć osób w 2023 r. r oraz cztery osoby w 2024 r.

²² Po jednej osobie w latach 2023-2024.

²³ Pięć osób w 2022 r., sześć osób w 2023 r. oraz siedem osób w 2024 r.

²⁴ Pięć osób z 2023 r. oraz sześć osób w 2024 r.

²⁵ Pięć osób w 2022 r. oraz po jednej osobie w latach 2023-2024.

²⁶ Po jednej osobie w latach 2022-2024.

²⁷ Po dwie osoby w latach 2022-2024.

²⁸ Po jednej osobie w latach 2022-2024.

²⁹ Po jednej osobie w latach 2022-2024.

³⁰ Po jednej osobie w latach 2022-2024.

³¹ Po jednej osobie w latach 2022-2024.

³² Po jednej osobie w latach 2022-2024.

a także omawiano bieżące sprawy i problemy. Podczas zebrań przeprowadzano także szkolenia o charakterze wewnętrznym.

(akta kontroli str. 1896-1992)

Według stanu na koniec każdego roku objętego kontrolą ŚDS spełniał wymagania w zakresie wskaźnika zatrudnienia pracowników wchodzących w skład ZWA względem liczby uczestników.

Średnie miesięczne wynagrodzenie pracowników ZWA, według stanu na koniec każdego roku objętego kontrolą wyniosło odpowiednio: 4,1 tys. zł, 6,1 tys. zł, 6,1 tys. zł. W 2024 r. w ramach rządowego programu *Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024-2027*³³, wypłacono dodatki motywacyjne 28 pracownikom ŚDS w łącznej wysokości 151,3 tys. zł.

W latach 2022-2024 dyrektor ŚDS organizowała przynajmniej raz na pół roku szkolenia w zakresie związanym z funkcjonowaniem domu³⁴, a także w wymaganym trzyletnim okresie czasu – trening umiejętności komunikacyjnych, w tym z wykorzystaniem alternatywnych i wspomagających sposobów porozumiewania się, w przypadku osób z problemami w komunikacji werbalnej³⁵, dla pracowników realizujących treningi samoobsługi i treningi umiejętności społecznych.

(akta kontroli str. 244, 1330-1351, 1891-1895, 2023-2134)

W ŚDS nie zatrudniono pracownika socjalnego, wobec czego nie było konieczności organizacji superwizji. Kierownik ŚDS wyjaśniła, że ze względu na trudną sytuację kadrową panującą w domu w latach 2022-2024, dopiero w 2025 r. poddano superwizji część pracowników wchodzących w skład ZWA (dziesięciu pracowników na stanowiskach: terapeuta, terapeuci zajęciowi, opiekunowie).

(akta kontroli str. 2156-2160, 1350-1351)

2.4. Na podstawie losowo wybranej dokumentacji indywidualnej 15 uczestników stwierdzono, że w każdym przypadku opracowano indywidualny IPPWA. Wszystkie te plany były dostosowane do potrzeb i możliwości psychofizycznych każdego uczestnika oraz konsultowane z uczestnikiem lub jego rodzicem/opiekunem prawnym.

Okres pierwszych trzech miesięcy od przyjęcia uczestnika służył dokonaniu przez ZWA oceny możliwości zaproponowania IPPWA. Po dokonaniu tej oceny oraz przygotowaniu IPPWA, uczestnika kierowano do domu na czas określony, uzgodniony z dyrektorem ŚDS, niezbędny do realizacji tego planu. We wszystkich

³³ Ustanowionego uchwałą nr 62 Rady Ministrów z dnia 19 czerwca 2024 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dofinansowanie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej w postaci dodatku motywacyjnego na lata 2024-2027” (M.P. poz. 505).

³⁴ Szkolenia te obejmowały m.in.: bezpieczeństwo i higienę pracy, ochronę przeciwpożarową, udzielanie pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, sposoby radzenia sobie z przemocą w ośrodkach pomocowych, prace terapeutyczną z osobą z niepełnosprawnościami, w tym z niepełnosprawnością sprzężoną i spektrum autyzmu, trening umiejętności komunikacyjnych.

³⁵ Szkolenie w zakresie treningu umiejętności komunikacyjnych zorganizowano w 2022 r. Poprzednie szkolenie odbyło się w 2019 r.

przypadkach dokonywano okresowych (półrocznych) ocen przebiegu i realizacji przez uczestników tych planów.

Dla każdego z uczestników świadczone usługi indywidualne oraz grupowe. Uczestnicy korzystali m.in. z: treningu kulinarnego, treningu gospodarowania własnymi środkami finansowymi, treningu samoobsługi, treningu nauki higieny i dbałości o wygląd zewnętrzny, trening umiejętności praktycznych, treningu umiejętności interpersonalnych, treningu spędzania wolnego czasu, treningu umiejętności społecznych, terapii ruchowej, profilaktyki zdrowotnej, muzykoterapii, poradnictwa psychologicznego, pomocy w załatwianiu spraw urzędowych.

(akta kontroli str. 17-26, 47-94, 153-195, 1519-1577, 2017-2022)

Dom zapewniał uczestnikom możliwość spożywania gorącego posiłku przygotowanego w ramach treningu kulinarnego oraz transport z i do miejsca zamieszkania, finansowany ze środków na bieżące prowadzenie działalności ŚDS. Z możliwości transportu w 2022 r. korzystało osiem osób, a w 2023 r. i 2024 r. po 20 osób z obu budynków ŚDS.

W domu nie odbywały się zajęcia klubowe przeznaczone dla osób oczekujących na przyjęcie oraz byłych uczestników.

(akta kontroli str. 17-94, 153-195, 1517-1518, 2156-2160)

Na objętą badaniem dokumentację indywidualną uczestników składały się m.in.: kopie decyzji administracyjnych kierujących do ośrodka wsparcia ze wskazaniem określonego typu domu, kopie orzeczeń o niepełnosprawności lub orzeczeń o stopniu niepełnosprawności, IPPWA, opinie specjalistów w zakresie zdrowia (np. lekarza internisty, psychologa), notatki pracowników wchodzących w skład ZWA, dotyczące aktywności uczestników lub ich zachowań, a także inne dokumenty służące opracowaniu IPPWA (np. świadectwo ukończenia szkoły przysposabiającej do pracy).

W domu prowadzono również dokumentację zbiorczą w postaci: ewidencji uczestników, ewidencji obecności uczestników oraz dzienników dokumentujących pracę pracowników wchodzących w skład ZWA. Ewidencję uczestników prowadzono chronologicznie – według przyjęć poszczególnych osób z zaburzeniami psychicznymi. Ewidencja ta zawierała również pozostałe wymagane dane, tj.: imiona i nazwiska, daty i miejsca urodzenia wraz z numerami PESEL lub numerami innych dokumentów potwierdzających tożsamość, adresy zamieszkania i numery telefonów poszczególnych opiekunów, daty przyjęć uczestników, okresy i przyczyny dłuższej niż dwutygodniowej nieobecności. Ponadto odnotowywano inne informacje związane ze stanem zdrowia poszczególnych uczestników, w zakresie niezbędnym z punktu widzenia organizacji i funkcjonowania domu.

W latach 2022-2024 nie wpłynęły do ŚDS skargi związane z udzielaniem wsparcia osobom z zaburzeniami psychicznymi. Natomiast Prokuratura Rejonowa w Rzeszowie prowadziła śledztwo w sprawie funkcjonowania domu. Z uwagi na zabezpieczenie materiału dowodowego w postaci części dokumentacji bezpośrednio związanej z przedmiotem kontroli prowadzonej przez NIK, na potrzebę prowadzonych badań posługiwano się dokumentacją, która pozostała w dyspozycji ŚDS.

(akta kontroli str. 95-112, 1519-1577, 1591-1768, 2017-2022)

Z informacji uzyskanych z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wynika, że w latach 2022-2024 żaden ze 107 uczestników domu, w czasie świadczonych przez ŚDS usług, nie był zgłoszony do ubezpieczenia z tytułu zatrudnienia.

(akta kontroli str. 972-1310, 1315-1329)

2.5. W latach 2022-2024 ŚDS przysyłał terminowo sprawozdania z działalności domu w roku budżetowym, tj. do 15 lutego po okresie sprawozdawczym, do Wydziału Polityki Społecznej Podkarpackiego Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie oraz do Urzędu Miasta Rzeszowa.

Na podstawie analizy sprawozdań z działalności domu w roku budżetowym 2022-2024 stwierdzono, że zawarto w nich wszystkie obligatoryjne informacje, w tym: formy i efekty prowadzonej działalności, zasoby domu przeznaczone na jego funkcjonowanie, informacje dotyczące ogólnej liczby uczestników, którzy opuścili dom wraz z podaniem przyczyn odejścia, średnią liczbę uczestników poszczególnych zajęć, współpracę z innymi podmiotami i jej efekty, ocenę realizacji zadań i ewentualne wnioski. Zarówno Wojewoda Podkarpacki jak i Prezydent Miasta Rzeszowa nie zgłaszali uwag do tych sprawozdań.

(akta kontroli str. 153-195)

2.6. W latach 2022-2024 w celu zapewnienia integracji społecznej uczestników współpracowano m.in. z: rodzinami, opiekunami prawnymi i innymi osobami bliskimi poprzez cykliczne spotkania, w tym z okazji Dnia Rodziny, a także indywidualne lub grupowe spotkania konsultacyjno-informacyjne; Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Rzeszowie, w zakresie kontynuowania kierowania do ŚDS oraz spraw socjalno-bytowych uczestników i ich rodzin; Podkarpackim Urzędem Wojewódzkim, m.in. przy tworzeniu wystawy okolicznościowej w siedzibie tego urzędu; Zespołem Szkół UNICEF; Zakładem Aktywności Zawodowej w Rzeszowie; Fundacją Aktywizacja; CARITAS Diecezji Rzeszowskiej; Poradniami Zdrowia Psychicznego; Schroniskiem „Kundelek”, czy Oddziałem Podkarpackim Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w Rzeszowie. Ponadto dom nie współpracował z lokalnym klubem samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

(akta kontroli str. 153-195, 2156-2160)

2.7. W latach 2022-2024 w ŚDS przeprowadzono piętnaście kontroli. Kontrole prowadzone były przez: Zakład Ubezpieczeń Społecznych (jedna kontrola), Urząd Miasta Rzeszowa (jedna kontrola), Podkarpacki Urząd Wojewódzki (jedna kontrola), Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego (jedna kontrola), Archiwum Państwowe w Rzeszowie (jedna kontrola), Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (dwie kontrole), Powiatowa Inspekcja Pracy (dwie kontrole), Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Rzeszowie (trzy kontrole) oraz Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Rzeszowie³⁶ (trzy kontrole). Szczegółowym badaniem objęto kontrole prowadzone przez PPIS. W wyniku przeprowadzonych przez PPIS kontroli nakazano: uzupełnić w ocenie ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych na stanowiskach pracy: fizjoterapeuta, terapeuta zajęciowy i opiekun brakujących informacji na temat czynności związanych ze sprzątaniem pomieszczeń pracy oraz

³⁶ Dalej: PPIS.

higienicznosanitarnych oraz narażenia na substancje i mieszaniny chemiczne wykorzystywane do sprzątania; w pokoju medycznym zapewnić dozownik ścienny na preparat do dezynfekcji rąk oraz zdemontować suszarkę mechaniczną do rąk; zapewnić w lodówce do wstępnego magazynowania odpadów medycznych termometr do pomiaru temperatury; zapewnić pojemnik do przechowywania oraz do dezynfekcji kaczki sanitarnej; dostosować procedurę postępowania z odpadami medycznymi oraz dezynfekcji sprzętu medycznego do zakresu udzielanych świadczeń zdrowotnych; przeprowadzić kontrolę wewnętrzną w sprawie zakresu, sposobu i częstotliwości prowadzenia kontroli wewnętrznej w obszarze realizacji działań zapobiegających szerzeniu się zakażeń i chorób zakaźnych. ŚDS wdrożył wszystkie nakazy i zalecenia pokontrolne formułowane w tym zakresie przez PPIS.

(akta kontroli str. 884-899)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono nieprawidłowość polegającą na niezapewnieniu w budynku ŚDS przy ul. Powstańców Styczniowych 37 w Rzeszowie rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy.

Stanowiło to naruszenie art. 6 pkt 1 ppkt c ustawy o zapewnieniu dostępności, skutkiem czego budynek nie spełniał wymogu dotyczącego braku barier architektonicznych, o którym mowa w § 18 pkt 3 rozporządzenia w sprawie ŚDS.

Kierownik ŚDS wyjaśniła, że ze względu na brak informacji dotykowej, głosowej lub wizualnej, dotyczącej rozkładu pomieszczeń budynku ŚDS przy ul. Powstańców Styczniowych 37, podjęto działania mające na celu poprawę dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami i złożono do realizacji zapytanie ofertowe w zakresie tablicy z planem tyflograficznym (wizualno-dotykowym) wraz z tabliczkami na drzwi pomieszczeń.

(akta kontroli str. 961-962, 2156-2160)

NIK podkreśla, że brak spełnienia przez dyrektor ŚDS obowiązku informacyjnego wobec osób ze szczególnymi potrzebami, szczególnie w placówce wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami, może nie tylko utrudniać dostęp uczestników do pomieszczeń, ale także naraża ośrodek wsparcia na odpowiedzialność cywilną lub karną w przypadku wystąpienia nieprzewidzianych zdarzeń losowych.

OCENA CZĄSTKOWA

ŚDS w latach 2022-2024 prawidłowo wywiązywał się ze świadczenia usług wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, uwzględniając obowiązujące standardy. ŚDS funkcjonował zgodnie z przyjętym statutem, regulaminem organizacyjnym, programami działalności wszystkich trzech typów domu oraz planem pracy na każdy rok. Deklarowana w miesięcznych i rocznych sprawozdaniach liczba miejsc była zgodna ze stanem faktycznym. Oba budynki domu spełniały wymagania w zakresie obowiązkowych pomieszczeń, wyposażenia czy powierzchni przypadającej na jednego uczestnika. W jednym z budynków zabrakło jednak informacji na temat rozkładu pomieszczeń, co najmniej w sposób najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy. Zatrudnieni pracownicy mieli odpowiednie kwalifikacje oraz doświadczenie zawodowe w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi, a wskaźnik zatrudnienia przewyższał wymagany poziom. Dyrektor ŚDS prawidłowo organizowała także obowiązkowe szkolenia dla pracowników w zakresie związanym

z funkcjonowaniem domu. Właściwie prowadzono wymaganą dokumentację zbiorczą oraz indywidualną, a wobec osób przyjętych po raz pierwszy dokonywano oceny ich funkcjonowania w domu. W latach 2022-2024 ŚDS terminowo (do 15 lutego roku następnego) wywiązywał się z obowiązku przekazania sprawozdań z działalności domu w roku budżetowym. Sprawozdania były przygotowane prawidłowo i rzetelnie oraz przekazane właściwym jednostkom.

IV. Wniosek

Wniosek

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia wniosek o zapewnienie w fili ŚDS przy ul. Powstańców Styczniowych 37 w Rzeszowie informacji na temat rozkładu pomieszczeń w budynku, co najmniej w sposób wizualny i dotykowy lub głosowy.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w postaci elektronicznej z użyciem kwalifikowanych podpisów elektronicznych.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania
wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 21 listopada 2025 r.

Kontroler

Hubert Dołęgowski

specjalista kontroli państwowej

/podpisano elektronicznie/

Najwyższa Izba Kontroli

Departament Pracy,

Spraw Społecznych i Rodziny

p.o. Dyrektor

Konrad Kostępski

/podpisano elektronicznie/

